

8.9.2022

Opetushallitus
Lausuntopalvelu

OPH-3457-2022

ROMANIKIELEN ASEMA SUOMESSA

Vuonna 2021 julkaistun Kansalliskielistrategian mukaan Suomen tulee olla esimerkkimaa, kun on kyse kielellisten oikeuksien toteuttamisesta ja edistämisestä. Strategiassa myös todetaan kielellisten oikeuksien heikkenevän, jos niitä ei jatkuvasti edistetä.

Romanikielen asemaa käsitellään enemmän vuonna 2022 julkaistussa Suomen kielipoliittisessa ohjelmassa, on erityisesti Suomen kotoperäisiä kieliä koskeva hallituksen tahdonilmaisu. Kielipoliittisen ohjelman tavoitteita ovat kotoperäisten kielten suojaaminen, elvyttäminen, tukeminen ja vahvistaminen.

Myös Kansallinen lukutaitostrategia 2030 mainitsee romanikielen. Strategian mukaan monipuolinen lukutaito on turvallisen yhteiskunnan, toimivan demokratian ja tasa-arvon perusta. Suomen virallisista kielistä suomea ja ruotsia ensikielenään puhuvilla on toistaiseksi parhaat mahdollisuudet kehittää lukutaitoaan. On varmistettava, että myös saamen kielten, Suomen romanikielen, viittomakielten ja karjalan kielen puhujat voivat kehittää tasa-arvoisesti lukutaitoaan omilla kielillään.

Suomen romanikielen juridinen asema vähemmistökielenä on hyvä, vaikka romanien toivoma romanikielen oma kielilaki puuttuukin.

AMKE pitää tärkeänä, että romanien mahdollisuutta oman kielensä käyttämiseen niin jokapäiväisessä elämässä kuin koulutuksessa edistetään. Tärkeää on myös jatkuvan kielen kehittäminen. Tämä lisää romanien kielellisiä oikeuksia ja parantaa myös heidän yhteiskunnallisen tasa-arvon kokemustaan.

Romanien opiskelu ja romanikielen asema ammatillisessa koulutuksessa

Monissa ammatillisissa oppilaitoksissa voi suorittaa kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnon, joka sisältää koulunkäynnin ja aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjauksen, perhepäivähoidon, romanityön, kasvatuksen ja ohjauksen osaamisalat. Tutkinnon perusteiden mukaan tutkinnon suorittanut voi työskennellä alan vaativissa tehtävissä eri-ikäisten kasvatus- ja ohjaustyössä, eri koulutusasteilla ja -muodoissa, eri hallinnon aloilla sekä vapaa-ajan toiminnassa.

Eräät ammatilliset oppilaitokset järjestäneet erityisesti romaneille suunnattuja opintoja. STEP-koulutus (entinen Seurakuntaopisto) on kasvatus- ja ohjausalan suurin kouluttaja Suomessa, ja on romaneille varsin tuttu kouluttaja. STEP-koulutuksen järjestämässä kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinnossa on 20 opintopistettä vapaavalintaisia opintoja, joita mahdollisesti voitaisiin hyödyntää romanikielen opintoihin. Näin kasvatus- ja ohjausalan tutkinto voisi soveltua esimerkiksi lasten ja aikuisten romanikielen kerhojen tai vastaavan toiminnan ohjaajalle. Romanikielen opintokokonaisuus voisi olla Helsingin yliopiston romanikieli ja -kulttuuri -oppiaineen tarjoama.

Ammatillisella koulutuksella on keskeinen asema romanien perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa. Ammatillinen koulutus on ollut romanien keskuudessa perinteisesti suosittumpaa kuin lukiokoulutus. Myös korkea-asteen koulutukseen nähden ammatillinen koulutuksen suorittaneita romaneita on enemmän.

AMKEN näkemyksen mukaan mahdollisuus vahvistaa kielellistä ja muuta kulttuuri-identiteettiä ammatillisessa koulutuksessa edistää romanien sitoutumista koulutukseen, vähentää keskeyttämisiä ja vahvistaa ammatti-identiteettiä.

Luonnos Suomen romanikielen elvytysohjelmaksi jättää huomioimatta ammatilliset opettajakorkeakoulut romanitaustaisten opettajien kouluttajina. Tärkeää olisi saada päteviä, romanitaustaisia ja romanikieltä hallitsevia opettajia ammatilliseen koulutukseen. AMKEN näkemyksen mukaan tämä edistäisi romanien kiinnostusta ammatilliseen koulutukseen sekä vahvistaisi romanikielen asemaan ammatillisessa koulutuksessa.

Toimenpide-esitykset Suomen romanikielen elvyttämiseksi

1. Romanikielen opettajien/ohjaajien koulutus
2. Romanikielen opettajien koulutus etäopetuksen pilottihankkeeseen
3. Romanikielen etäopetuksen pilottihanke
4. Romanikielen oppimateriaalin kehittäminen
5. Romanikieliset lastenohjelmat
6. Romanikielisen sosiaalisen median toteuttaminen
7. Romanikielisen kirjallisuuden ja muun taiteen tuottaminen
8. Romanikielinen vuosikalenteri
9. Romanikielinen Uusi testamentti ja romanikielinen lasten kuvaraamattu
10. Romanikieliset mestari/kisälli -parit
11. Romanilasten kielenoppimista tukeva verkosto
12. Romanikielen elvytystyön kielellinen tuki

AMKE pitää toimenpide-esityksiä romanikielen elvyttämiseksi kannatettavina. Toivomme kuitenkin, että esityksiin lisätään vielä painokkaammin romanien hakeutumista toisen ja korkea-asteen opintoihin edistäviä toimenpiteitä. Tällaisena toimena esimerkiksi romanitaustaisten ammattiopettajien koulutuksen vahvistaminen ammatillisissa opettajakorkeakouluissa.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja
veli-matti.lamppu@amke.fi